

4. MATERIAŁ NAUCZANIA I OPIS ZAŁOŻONYCH OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ

Opis treści nauczania wraz z wymaganiami podzielonymi na konieczne, podstawowe, rozszerzające i dopełniające będzie dodawany jako osobny załącznik wraz z każdą edycją podręcznika do biologii. Treści do piątej klasy są rozdzielone na poszczególne wymagania w poniższej tabeli.

Plan wynikowy do podręcznika *To nasz świat. Biologia 5*

(założenia do planu pod tabelą)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) UCZEŃ:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) UCZEŃ:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) UCZEŃ:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) UCZEŃ:
Co to jest biologia?	1. Biologia jako nauka	<ul style="list-style-type: none"> wie, czym zajmuje się biologia wie, czym jest obserwacja, doświadczenie, eksperyment wymienia przyrządy używane podczas obserwacji umie posługiwać się lupą 	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie biologii wymienia co najmniej 3 nauki biologiczne podaje różnice między obserwacją a doświadczeniem 	<ul style="list-style-type: none"> definiuje biologię i wie, czym się zajmuje wymienia nauki biologiczne planuje samodzielnie prostą obserwację i proste doświadczenie 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielnie dopasowuje i definiuje nauki biologiczne samodzielnie planuje doświadczenie i obserwację analizuje i planuje oraz dokumentuje przebieg obserwacji i doświadczenia
Dział I. Budowa i czynności życiowe organizmów					
1. Jak zbudowane są organizmy?	2. O budowie i czynnościach życiowych organizmów	<ul style="list-style-type: none"> wie, czym jest organizm wie, na czym polega hierarchiczna budowa organizmów wie, czym są czynności życiowe organizmów, umie wymienić dwie z nich 	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie organizmu wskazuje kolejność poziomów budowy w hierarchicznej budowie organizmów wymienia czynności życiowe organizmów 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady organizmów wskazuje układy narządów na planszy i je nazywa umie wskazać zależność między budową organizmu a czynnościami żywymi porządkuje poziomy budowy organizmu we właściwej kolejności 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela organizmy jednokomórkowe i wielokomórkowe omawia poszczególne czynności życiowe organizmów rozpoznaje komórki, tkanki, organy i układy na planszach i je wskazuje
2. Jaki jest skład chemiczny organizmów?	3. Skład i funkcje związków chemicznych w organizmach	<ul style="list-style-type: none"> wie, że związki chemiczne są składają się z pierwiastków wie, że organizm budują związki organiczne umie wymienić co najmniej dwa takie związki 	<ul style="list-style-type: none"> zna i wymienia związki budujące organizmy rozumie ich znaczenie w funkcjonowaniu organizmu umie podać funkcje dwóch związków organicznych budujących organizm zna znaczenie wody dla organizmu 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia związki organiczne budujące organizm zna ich funkcje i wie, dlaczego są ważne umie wskazać miejsca występowania co najmniej 2 pierwiastków i związków organicznych 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje związków organicznych budujących organizmy zna miejsce występowania tych związków wskazuje związki charakterystyczne dla zwierząt oraz dla roślin podaje funkcje wody w organizmie i uzasadnia, dlaczego jest ważnym składnikiem wszystkich

					organizmów
3. Jak zajrzeć do wnętrza komórki?	4. Mikroskop – budowa i zastosowanie	<ul style="list-style-type: none"> wie, do czego służy mikroskop próbuje samodzielnie dokonać obserwacji mikroskopowej, stosuje się do wskazówek nauczyciela wie, czym jest szkiełko podstawowe i nakrywkowe oraz do czego służą 	<ul style="list-style-type: none"> umie wskazać na mikroskopie elementy służące do obserwacji i umieszczenia preparatu mikroskopowego korzysta z gotowych preparatów mikroskopowych zna kolejność wykonywania czynności podczas obserwacji mikroskopowych próbuje wskazać i nazwać widoczne struktury na zdjęciach preparatów mikroskopowych 	<ul style="list-style-type: none"> nazywa elementy mikroskopu przygotowuje preparat mikroskopowy z drobna pomocą nauczyciela umie samodzielnie obejrzeć preparat mikroskopowy próbuje wskazać i nazwać widoczne struktury na preparatach mikroskopowych. nazywa struktury widoczne na zdjęciach preparatów mikroskopowych 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielnie wymienia poszczególne elementy mikroskopu samodzielnie przygotowuje preparat mikroskopowy samodzielnie korzysta z mikroskopu wskazuje i umie nazwać widoczne struktury pod mikroskopem i na zdjęciach preparatów mikroskopowych
4. Z jakich elementów są zbudowane komórki?	5. Budowa i funkcje komórki zwierzęcej, roślinnej i bakteryjnej	<ul style="list-style-type: none"> wie, że komórki dzielmy na bakteryjne, roślinne i zwierzęce umie wskazać po jednej różnicy w ich budowie rozpoznaje i wskazuje na schemacie 3 struktury komórkowe 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje rodzaje komórek na schematach wskazuje różnice w ich budowie wskazuje i nazywa struktury komórkowe wie, jakie pełnią funkcje wie, że komórki mają różne kształty 	<ul style="list-style-type: none"> podaje różnice w budowie komórek wymienia nazwy struktur komórkowych podaje funkcje co najmniej 3 z nich wie, że kształt komórki zależy od funkcji, jaką pełni 	<ul style="list-style-type: none"> rozróżnia i podaje różnice w budowie komórek wymienia elementy budowy komórki i podaje ich funkcje potrafi samodzielnie narysować wskazaną przez nauczyciela komórkę wyjaśnia, dlaczego komórki mają różne kształty i jaki to ma związek z pełnioną przez nie funkcją
5. Co to jest fotosynteza?	6. Fotosynteza, czyli jak roślina produkuje pokarm	<ul style="list-style-type: none"> wie, że organizmy mogą się różnie odżywiać wie, na czym polega fotosynteza z pomocą nauczyciela wskazuje składniki i produkty fotosyntezy 	<ul style="list-style-type: none"> zna sposoby odżywiania się organizmów definiuje fotosyntezę jako sposób odżywiania się roślin wskazuje produkty i składniki fotosyntezy 	<ul style="list-style-type: none"> podaje sposoby odżywiania się organizmów zapisuje równanie reakcji fotosyntezy planuje doświadczenie wykazujące wpływ światła na intensywność fotosyntezy z pomocą nauczyciela wskazuje chloroplasty jako miejsce zachodzenia fotosyntezy 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia sposoby odżywiania się organizmów oraz podaje przykłady organizmów odżywiających się w taki sposób, podaje znaczenie fotosyntezy dla człowieka i przyrody samodzielnie planuje doświadczenie wykazujące wpływ światła na intensywność fotosyntezy
6. Jak oddychają organizmy?	7. Oddychanie, czyli wytwarzanie energii potrzebnej do życia	<ul style="list-style-type: none"> wie, że oddychanie to proces dostarczający 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje mitochondria jako miejsce przeprowadzania 	<ul style="list-style-type: none"> podaje, gdzie zachodzą poszczególne rodzaje oddychania komórkowego 	<ul style="list-style-type: none"> podaje różnice między oddychaniem komórkowym a wymianą gazową

		<p>energii organizmowi</p> <ul style="list-style-type: none"> dzieli oddychanie na tlenowe i fermentację wskazuje gdzie zachodzi oddychanie tlenowe i fermentacja 	<p>oddychania komórkowego</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje cytozol jako miejsce zachodzenia fermentacji wskazuje substraty i produkty oddychania tlenowego i fermentacji 	<ul style="list-style-type: none"> wie, jaka jest różnica między oddychaniem komórkowym a wymianą gazową wskazuje na połączenie fotosyntezy i oddychania komórkowego z pomocą nauczyciela planuje doświadczenie wykazujące, że podczas fermentacji drożdże wydzielają dwutlenek węgla 	<ul style="list-style-type: none"> umie powiązać proces fotosyntezy z oddychaniem komórkowych i wyjaśnić zależności między nimi samodzielnie zapisuje równania reakcji oddychania komórkowego wskazując substraty i produkty samodzielnie planuje doświadczenie wykazujące, że podczas fermentacji drożdże wydzielają dwutlenek węgla
Podsumowanie działu I	8. Podsumowanie działu I. Budowa i czynności życiowe organizmów 9. Sprawdzian z działu I	wszystkie wymagania z działu I z tematów 1–6			
Dział II. Wirusy, bakterie, protisty i grzyby					
1. W jaki sposób porządkowane są organizmy?	10. Klasyfikacja organizmów	<ul style="list-style-type: none"> wie, czym jest klasyfikowanie organizmów wie, jaki jest podział organizmów wie, że gatunek to najmniejsza i podstawowa jednostka klasyfikacji 	<ul style="list-style-type: none"> wie, dlaczego klasyfikuje się organizmy zna charakterystyczne cechy organizmów pozwalające na zakwalifikowanie ich do poszczególnych królestw 	<ul style="list-style-type: none"> rozumie potrzebę klasyfikowania organizmów umie przedstawić zasady klasyfikacji biologicznej umie przedstawić charakterystyczne cechy organizmów pozwalające na zakwalifikowanie ich do poszczególnych królestw podaje różnicę między domeną i królestwem 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia potrzebę klasyfikowania organizmów i przedstawia zasady systemu klasyfikacji biologicznej przedstawia charakterystyczne cechy organizmów pozwalające na zakwalifikowanie ich do poszczególnych królestw wymienia jednostki klasyfikacji
3. Czy wirusy to organizmy?	11. Budowa i znaczenie wirusów	<ul style="list-style-type: none"> wie, czym są wirusy podaje jedną cechę, którą wirusy różnią się od organizmów wymienia 2 choroby wirusowe 	<ul style="list-style-type: none"> zna cechy, którymi wirusy różnią się od organizmów wie, że wirusy mogą mieć różne kształty wymienia choroby wirusowe zna drogi ich rozprzestrzeniania się 	<ul style="list-style-type: none"> podaje cechy wirusów podaje przykłady chorób wirusowych podaje drogi rozprzestrzeniania się wirusów podaje metody zapobiegania chorobom wirusowym 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy wirusów wskazujące na ich przynależność do martwej materii wyjaśnia, dlaczego mówimy o namnażaniu się wirusów wymienia choroby wirusowe, ich drogi rozprzestrzeniania oraz metody zapobiegania
4. Do czego potrzebne są bakterie?	12. Budowa i znaczenie bakterii	<ul style="list-style-type: none"> zna budowę komórki bakteryjnej wskazuje miejsca występowania bakterii wie, że bakterie wykonują czynności 	<ul style="list-style-type: none"> omawia budowę komórki bakteryjnej podaje miejsca występowania bakterii omawia czynności życiowe bakterii wymienia choroby 	<ul style="list-style-type: none"> wie w jaki sposób oddychają bakterie zna sposoby rozmnażania bakterii zna sposoby odżywiania bakterii wymienia 	<ul style="list-style-type: none"> omawia i opisuje budowę komórki bakteryjnej oraz podstawowe czynności życiowe bakterii wymienia formy morfologiczne bakterii

		<p>życiowe, umie podać przykład co najmniej jednej z nich</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia 2 choroby bakteryjne 	<p>bakteryjne</p> <ul style="list-style-type: none"> umie wskazać znaczenie bakterii w przyrodzie i dla człowieka 	<p>i przedstawia drogi rozprzestrzeniania się bakterii</p> <ul style="list-style-type: none"> zna sposoby zapobiegania chorobom bakteryjnym wskazuje znaczenie bakterii w przyrodzie i dla człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jaki wpływ na zdrowie człowieka mają bakterie wyjaśnia, dlaczego profilaktyka jest ważna w zapobieganiu chorobom bakteryjnym
6. Czy wszystkie grzyby mają kapelusze?	13. Różnorodność grzybów	<ul style="list-style-type: none"> wymienia miejsca życia grzybów umie podać przykład grzybów na podstawie schematu opisuje budowę grzyba 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy komórki grzybowej omawia jedną wybraną czynność życiową grzybów umie podać przykłady znaczenia grzybów dla przyrody i człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje różnorodność grzybów omawia sposoby oddychania i odżywiania grzybów omawia znaczenie grzybów dla przyrody i człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje czynności życiowe grzybów wyjaśnia różnicę w oddychaniu grzybów i podaje, od czego ona zależy zna zagrożenie wynikające ze zbierania nieznanych grzybów
Podsumowanie działu II	14. Podsumowanie działu II – Wirusy, bakterie, protisty i grzyby 15. Sprawdzian z działu II		wszystkie wymagania z działu II z tematów 1–6		
Dział III. Cechy roślin. Rośliny zarodnikowe					
1. Czym charakteryzują się rośliny?	16. Cechy roślin	<ul style="list-style-type: none"> podaje wspólne cechy roślin umie podzielić rośliny na zarodnikowe i nasienne wskazuje na różnice w budowie roślin 	<ul style="list-style-type: none"> wie, że rośliny są samożywne wymienia środowiska życia roślin zna różnicę między nasionem a zarodnikiem dzieli rośliny na zarodnikowe i nasienne oraz na naczyniowe i nienaczyniowe 	<ul style="list-style-type: none"> omawia proces fotosyntezy wymienia czynniki wpływające na fotosyntezę wie, że są rośliny pasożytnicze i umie podać przykład jednej z nich 	<ul style="list-style-type: none"> tłumaczy, co wpływa na różnorodność roślin wyjaśnia, na czym polega różnica między roślinami naczyniowymi a nienaczyniowymi.
3. Jakie są cechy mchów?	17. Cechy mchów	<ul style="list-style-type: none"> określa mchy jako rośliny lądowe wie, że wytwarzają zarodniki wskazuje ich miejsca występowania rozpoznaje mchy na ilustracjach 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje budowę mchu z pomocą nauczyciela przeprowadza doświadczenie badania masy mchu 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i wyjaśnia, do czego służą poszczególne elementy budowy mchu omawia znaczenie mchów w przyrodzie wie, czy mchy są pod ochroną 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje i wyjaśnia, dlaczego mchy są tak ważne dla przyrody i człowieka przeprowadza samodzielnie badanie masy mchu omawia rolę torfowisk
4. Jak odróżnić paprociowe, widłakowe i skrzypowe?	18. Poznajemy rośliny paprociowe	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje paprociowe na zdjęciach i rycinach zalicza je do roślin zarodnikowych wskazuje miejsca ich występowania 	<ul style="list-style-type: none"> omawia budowę paprociowych na przykładzie nercznicy samczej zalicza paprociowe do roślin naczyniowych wymienia przykłady paprociowych 	<ul style="list-style-type: none"> umie powiązać posiadanie tkanek przewodzących z większymi rozmiarami roślin przedstawia znaczenie paprociowych dla człowieka wymienia i rozpoznaje przykłady paprociowych 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i samodzielnie wskazuje cechy pozwalające na odróżnienie paprociowych wymienia gatunki paprociowych, wie, które są pod ochroną

				na zdjęciach lub rycinach	
Podsumowanie działu III	19. Podsumowanie wiadomości z działu III. Cechy roślin. Rośliny zarodnikowe 20. Sprawdzian z działu III	wszystkie wymagania z działu III tematy 1–4			
Dział IV. Rośliny nasienne					
1. Jakie są cechy roślin nagonasiennych?	21. Cechy roślin nagonasiennych	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje miejsca występowania roślin nagonasiennych rozpoznaje nagonasienne wśród innych roślin 	<ul style="list-style-type: none"> omawia budowę rośliny nagonasiennej na przykładzie sosny zwyczajnej zalicza sosnę do roślin nasiennych 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przystosowania nagonasiennych do życia na lądzie 	<ul style="list-style-type: none"> omawia różnicę między szyszką a szyszkojagodą, wiedząc, że nie jest to owoc
2. Jakie rośliny nagonasienne rosną w Polsce?	22. Poznajemy rodzime gatunki roślin nagonasiennych	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje nagonasienne wśród innych roślin wymienia 3 rodzime gatunki nagonasiennych 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje rodzime gatunki nagonasiennych po szyszkach, wymienia znaczenia nagonasiennych dla człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje rodzime gatunki nagonasiennych po pokroju drzewa i szyszkach, wymienia znaczenie nagonasiennych dla przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie nagonasiennych dla człowieka i przyrody rozpoznaje rodzime gatunki nagonasiennych po igłach i szyszkach
3. Czym charakteryzują się rośliny okrytonasienne?	23. Cechy roślin okrytonasiennych	<ul style="list-style-type: none"> zalicza rośliny okrytonasienne do roślin nasiennych dzieli okrytonasienne na drzewa, krzewy, krzewinki i rośliny zielne 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia nazwę grupy – okrytonasienne potrafi zidentyfikować organy rośliny okrytonasiennej 	<ul style="list-style-type: none"> omawia funkcje poszczególnych organów rośliny 	<ul style="list-style-type: none"> umie wykorzystać informacje o tkankach, omawiając funkcje organów roślinnych
4. Jak rośliny okrytonasienne się rozmnażają?	24. Rozmnażanie roślin okrytonasiennych	<ul style="list-style-type: none"> wie, że rośliny rozmnażają się pćiow wie, że kwiat służy do rozmnażania wskazuje nasiono jako organ przetrwalny rośliny 	<ul style="list-style-type: none"> omawia budowę kwiatu wymienia etapy kiełkowania na przykładzie fasoli 	<ul style="list-style-type: none"> omawia budowę i funkcje poszczególnych elementów kwiatu omawia budowę nasion i kiełkowania roślin na przykładzie fasoli wymienia czynniki wpływające na kiełkowanie wymienia sposoby rozsiewania się roślin 	<ul style="list-style-type: none"> projektuje i wykonuje doświadczenia dotyczące wpływu wody na kiełkowanie nasion wyjaśnia, dlaczego woda jest potrzebna do kiełkowania analizuje i wyjaśnia znaczenie pozostałych czynników wpływających na kiełkowanie nasion, wyjaśnia znaczenie rozprzestrzeniania się roślin
5. Jakie drzewa liściaste rosną w Polsce?	25. Poznajemy rodzime gatunki drzew liściastych	<ul style="list-style-type: none"> wie, czym się różni drzewo iglaste od liściastego wskazuje miejsca występowania drzew liściastych wymienia 4 gatunki rodzimych drzew liściastych 	<ul style="list-style-type: none"> podaje znaczenie roślin okrytonasiennych dla człowieka i przyrody wymienia 6 gatunków rodzimych drzew liściastych i rozpoznaje je na zdjęciach i w naturze 	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie drzewostanu odgaduje po opisie i na zdjęciu, jaki to gatunek drzewa liściastego wymienia 8 gatunków rodzimych drzew liściastych 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia 12 rodzimych gatunków drzew liściastych

Podsumowanie działu IV	26. Podsumowanie działu IV 27. Sprawdzian z działu IV	wszystkie wymagania z działu IV z tematów 1–5
------------------------	--	---

Założenia do planu wynikowego z biologii dla klasy 5

Liczba godzin nauki w tygodniu: 1

Planowana liczba godzin w ciągu roku: 30

Poziomy wymagań edukacyjnych:

ocena	zakres wymagań
dopuszczająca (2)	50% wymagań koniecznych
dostateczna (3)	100% wymagań koniecznych i co najmniej 50% wymagań podstawowych
dobra (4)	100% koniecznych i podstawowych i co najmniej 70% rozszerzających
bardzo dobra (5)	100% koniecznych, podstawowych, rozszerzających i co najmniej 75% dopełniających
celująca (6)	100% koniecznych, podstawowych, rozszerzających oraz co najmniej 96% dopełniających

5. ASPEKTY WYCHOWAWCZE SZCZEGÓŁOWYCH CELÓW EDUKACYJNYCH

Na lekcjach biologii nauczyciel ma możliwość kształtowania celów wychowawczych, a osiągnięcie ich wiąże się z systematyczną pracą ucznia i cierpliwością. Większość celów zostanie osiągnięta w starszych klasach szkoły podstawowej albo dopiero w szkole ponadpodstawowej, jednak należy dążyć do ich wprowadzania i realizacji jak najwcześniej.

Szczegółowe cele wychowawcze

Uczeń:

- samodzielne tworzenie notatek z lekcji w różnej formie (np. tekstowych, map myśli, skechnotek)
- przepisywanie niezbędnych informacji z tablicy
- samodzielne tworzenie czytelnych rysunków i schematów
- rozwiązywanie zadań (np. z genetyki) w zeszycie przedmiotowym
- myślenie przyczynowo-skutkowe o procesach i zjawiskach
- korzystanie z różnych źródeł informacji w celu poszerzenia swojej wiedzy
- wyjaśnianie, analiza i interpretacja informacji zawartych w materiałach źródłowych
- prowadzenie samodzielnych notatek z wykonywanych obserwacji i doświadczeń
- dokumentowanie i prezentowanie wyników swoich obserwacji i doświadczeń
- wykonywanie doświadczeń według instrukcji
- stosowanie pojęć i słownictwa biologicznego w czasie opisywania schematów i cykli oraz omawiania tematów zajęć
- kulturalna wymiana poglądów z kolegami
- dbanie o bezpieczeństwo podczas obserwacji i wykonywania prostych doświadczeń i pomiarów

- podejmowanie odpowiedzialnych decyzji w sytuacjach codziennych
- kształtowanie właściwych postaw wobec wszystkich form życia
- systematyczna praca i dobra organizacja pracy
- kształtowanie umiejętności pracy w grupie

6. PROPOZYCJE METOD OCENIANIA

Ocenianie to jedna z trudniejszych form pracy nauczyciela, która jest ważna dla uczniów, nauczycieli i rodziców. Dzięki ocenom nauczyciel może określić, w jakim stopniu uczniowie opanowali wiedzę, co sprawia im trudność i nad czym należy jeszcze popracować. Z kolei uczniowie poprzez ocenę otrzymują informację zwrotną, na jakim poziomie opanowali wiedzę i jak dalej planować samodzielną pracę, jest to też dla nich pewien rodzaj motywacji zewnętrznej do dalszej nauki. Rodzicom oceny dają wgląd w przebieg procesu nauczania dziecka oraz wskazują postęp (bądź jego brak) w nauce.

Nauczyciel powinien na pierwszych zajęciach jasno określić, co będzie celem sprawdzania i oceniania oraz w jaki sposób będzie oceniać. Dobrze, aby te zasady zostały wydrukowane i wklejone do zeszytu ucznia. Warto je też umieścić w pracowni biologicznej w widocznym miejscu. Należy pamiętać, że ocena powinna zachęcać ucznia do aktywności na zajęciach i systematycznej pracy w domu, a system oceniania powinien być jasny i zrozumiały zarówno dla uczniów, jak i ich rodziców.

Oceniając wiedzę ucznia, należy mieć na uwadze zakres wymagań. Odpowiedzi ustne i prace pisemne powinny zawierać elementy o różnym poziomie trudności. Aby uzyskać dany stopień, uczeń powinien opanować wymagania na odpowiednim poziomie. Poniżej w tabeli przedstawiono zakres wymagań na poszczególne oceny.

stopień	zakres wymagań
dopuszczający (2)	50% wymagań koniecznych
dostateczny (3)	100% wymagań koniecznych i co najmniej 50% wymagań podstawowych
dobry (4)	100% koniecznych i podstawowych i co najmniej 70% rozszerzających
bardzo dobry (5)	100% koniecznych, podstawowych, rozszerzających i co najmniej 75% dopełniających
celujący (6)	100% koniecznych, podstawowych, rozszerzających oraz co najmniej 96% dopełniających

Ocenie mogą podlegać:

- odpowiedzi ustne
- aktywność na lekcji
- samodzielne wykonywanie doświadczeń i ich dokumentowanie
- prace klasowe, sprawdziany, testy, kartkówki
- karty pracy do wykonania na lekcji samodzielnie lub w parach/grupach

- projekty klasowe
- praca z tekstem źródłowym czy popularnonaukowym

oraz:

- zaangażowanie w proces uczenia się
- samodzielność
- przygotowanie do zajęć
- systematyczność

Prace klasowe i sprawdziany powinny być zróżnicowane pod kątem trudności zadań.

Każda szkoła określa zazwyczaj własne zasady oceniania – tradycyjne, punktowe czy opisowe, dlatego też każdy nauczyciel powinien dostosować swoje metody do zasad obowiązujących w jego szkole i **uwzględnić je w PZO** (przedmiotowych zasadach oceniania), z którymi zapozna uczniów i rodziców przed rozpoczęciem zajęć dydaktycznych.

7. PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

Uwagi ogólne

Aby osiągnąć oczekiwane cele edukacyjne, należy uwzględnić możliwości i zainteresowania uczniów oraz stopniować poziom trudności zadań i poleceń. Biologia zawiera wiele ciekawych treści, więc warto podczas zajęć rozbudzać naturalną ciekawość uczniów i zachęcać ich do poznawania głębiej zagadnień związanych z przedmiotem. Jedną z metod zaciekawiania uczniów jest sięganie na lekcji po **przykłady z życia codziennego** (np. dotyczące zdrowia uczniów i innych ludzi) czy też realizowanie zagadnień związanych z ekologią czy bioróżnorodnością podczas zajęć terenowych.

Nauczyciel powinien stosować różne metody nauczania, aby lekcje były interesujące dla młodych ludzi oraz dostosowane do ich różnorodnych potrzeb, także tych specjalnych potrzeb edukacyjnych.

Metody aktywizujące powinny być stosowane na każdej lekcji. Świetnym sposobem są karty pracy (oferowane w obudowie do programu *To nasz świat. Biologia*) lub zeszyty ćwiczeń z zadaniami, które są skonstruowane tak, by aktywować uczniów poprzez łamigłówki, utrwalenie wiedzy z lekcji oraz ćwiczenie myślenia przyczynowego w trakcie rozwiązywania zadań z treścią. Dodatkowym atutem są również karty przyczynowo-skutkowe, ułatwiające uczniom zrozumienie procesów zachodzących w organizmach.

Przeprowadzanie doświadczeń na lekcjach czy **tworzenie modeli**, np. modelu komórki, układu pokarmowego czy DNA na pewno będzie atrakcyjnym uzupełnieniem zajęć, a także świetnym miejscem do obserwacji i oceny pracy uczniów. Celem **szkolnych doświadczeń** jest rozwijanie kompetencji badawczych, w związku z tym uczeń powinien umieć rozróżniać doświadczenie od obserwacji oraz znać procedury badawcze. Należy kłaść duży nacisk na umiejętność planowania, odróżniania prób kontrolnych od badawczych oraz analizę wyników. Doświadczenia wymagane przez podstawę programową powinny być przeprowadzone na lekcjach.

Do **narzędzi TIK** należą gry online (znajdujące się w obudowie programu), wirtualne wycieczki do muzeów, zoo czy ogrodów botanicznych, a także tworzone przez nauczyciela quizy lub questroomy. Lekcje urozmaicą zapewne prezentacje multimedialne, filmy czy animacje (również dostępne w Program nauczania *To nasz świat. Biologia* - Program nauczania biologii dla drugiego etapu edukacyjnego zgodny z podstawą programową obowiązującą od 1 września 2017 r., wraz ze zmianami z 2024 r
Autorka: Kamila Skalska

obudowie do programu) oraz quizzizy, kahooty oraz zadania ukryte w kodach QR (np. na początku zajęć jako powtórzenie albo przypomnienie oraz na końcu – jako podsumowanie).

Podstawa programowa kładzie nacisk na **zajęcia w terenie**, np. poznawanie roślin i drzew najbliższej okolicy, wyjście do lasu, na łąkę lub pole, by obserwować i rozpoznawać rośliny, zwierzęta, grzyby typowe dla regionu kraju, w którym znajduje się szkoła, oraz by poznawać zjawiska zachodzące w danym ekosystemie. Warto przygotować na takie wyjścia karty pracy związane z danym tematem.

Nauczyciel powinien na zajęciach wykorzystywać **pracę w grupach**, co daje możliwość uczniom wspólnego rozwiązywania problemów, dyskusji, argumentowania i przede wszystkim współpracy. Nie należy również zaniedbywać **pracy z podręcznikiem i tekstem popularnonaukowym**, gdyż kształci to umiejętności czytania ze zrozumieniem, wyszukiwania istotnych informacji oraz analizowania i przedstawiania uzyskanych w ten sposób wiadomości na forum klasy.

Procedury osiągnięcia szczegółowych celów edukacyjnych

Aby osiągnąć założone cele kształcenia, w realizację zadań należy zaangażować uczniów oraz nauczyciela. Nauczyciel powinien realizować podstawę programową, ukierunkowywać uczniów oraz przeprowadzać ewaluację ich osiągnięć. Powinien również dobrać odpowiednie metody nauczania dostosowane do potrzeb i umiejętności uczniów.

Należy zadbać o to, aby lekcje biologii odbywały się w pracowni wyposażonej w podstawowe środki dydaktyczne, takie jak np. model budowy anatomicznej człowieka, szkielet człowieka, mikroskopy, mikroskop z kamerą i możliwością podłączenia do komputera, sprzęt laboratoryjny, tablica interaktywna, dostęp do internetu i tabletów, gotowe preparaty itp.

Biologia jako przedmiot ma kształtować w uczniach ciekawość poznawczą, dlatego każda lekcja powinna stwarzać okazję do zadawania pytań, stawiania hipotez i szukania odpowiedzi w czasie zajęć lekcyjnych. Uczniowie powinni mieć okazję do samodzielnej pracy – rozwiązywania zadań, pracy z tekstem i kartami przyczynowo-skutkowymi.

Wprowadzanie nowych pojęć czy tematów warto poprzedzić dyskusją, burzą mózgów lub elementami quizów, dzięki temu nowe zagadnienia pojawią się w sposób naturalny, a uczniowie zostaną zachęcani do skonfrontowania swoich wyobrażeń z faktami naukowymi. Dyskusja, wnioskowanie i argumentowanie jest niezwykle ważne w osiągnięciu celów edukacyjnych i wychowawczych, ponieważ zmusza ucznia do poszukiwania informacji oraz wykorzystywania ich i przedstawia zdobytej wiedzy na forum klasy. To z kolei uczy pewności siebie oraz poprawnego skutecznego komunikowania się w języku ojczystym.

Praca w grupach lub parach pomaga wyodrębnić lidera i uczy współpracy. Jest też dobrym środkiem oceniania. Umożliwia wykorzystanie zdobytej na lekcji wiedzy w praktyce. Pracę w parach śmiało można proponować uczniom do przeprowadzania prostych doświadczeń na lekcji.

Wykorzystywanie materiałów graficznych – plansz, plakatów, map myśli, schematów – ułatwi uczniom zapamiętywanie wiadomości. Można też stosować w tym celu fiszki, które uczniowie sami przygotowują na lekcji lub mapy myśli (sketchnotki) uczące samodzielnego wykonywania notatek na lekcjach. Należy kłaść duży nacisk na samodzielność pracy ucznia.

Myślenie krytyczne w dzisiejszych czasach staje się coraz istotniejszym aspektem życia. W dobie natłoku informacji i fake newsów należy uczyć młodzież wyszukiwania informacji i umiejętnego odsiewania tych nieprawdziwych od tych istotnych. Dlatego należy wprowadzać w proces nauczania aplikacje do rozpoznawania roślin czy zwierząt oraz programy ułatwiające naukę (jak wykorzystanie okularów VR, by pokazać uczniom np. budowę bakterii czy serca ludzkiego), wskazując aplikacje i strony godne zaufania.

Warto wreszcie zapraszać na lekcje ludzi (np. osoby związane z medycyną, weterynarią, botaniką czy mikrobiologią), ponieważ zajęcia z praktykiem to niezapomniane wydarzenie, a także podsuwać uczniom wartościowe publikacje, artykuły popularnonaukowe i zachęcać ich do lektury. Można stworzyć w klasie listę książek i filmów wartych zainteresowania, prowadzić ich ranking itp. Albo przeznaczyć 10–15 minut (np. raz na 2 tygodnie lub raz w miesiącu) na prezentację ciekawostek ze świata nauki, tak aby w ciągu roku szkolnego każdy uczeń miał szansę zaprezentować swoje odkrycia.